

RP 31/2005 rd

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om anordnande av studentexamen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I syfte att se till att lagstiftningen om studentexamen motsvarar grundlagen föreslås att det stiftas en lag om anordnande av studentexamen. Den nya lagen föreslås innehålla grundläggande bestämmelser om anord-

andet av studentexamen och om examens- och provdeltagarnas rättsliga ställning och rättssäkerhet.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2006.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

Grundläggande bestämmelser om studentexamens mål och struktur ingår i 18 § i gymnasielagen (629/1998). I lagens 18 a § föreskrivs om rätten för andra än gymnasiestuderande att avlägga studentexamen och i 18 b § om studentexamensnämnden. Gymnasielagens 18 § ändrades och 18 a och 18 b § fogades till lagen genom en lag av den 13 augusti 2004 (766/2004). Bestämmelserna trädde i kraft den 1 september 2004. Den nya 18 § tillämpas på studentexamen från det första examenstillfället 2005.

Enligt 18 § 1 mom. i gymnasielagen avslutas gymnasieutbildningen med en studentexamen. Med hjälp av studentexamen klarläggs om de studerande har tillägnat sig de kunskaper och färdigheter som anges i gymnasiets läroplan samt uppnått tillräcklig mognad enligt målen för gymnasieutbildningen. I examen ingår prov i modersmål och litteratur, det andra inhemska språket, främmande språk, matematik och realämnena.

Enligt paragrafens 2 mom. omfattar examen minst fyra prov. Examinanderna skall avlägga provet i modersmål och litteratur samt enligt eget val tre prov av en grupp som består av provet i det andra inhemska språket, provet i ett främmande språk, provet i matematik och provet i realämnena. Utöver dessa prov kan examinanderna delta i ett eller flera extra prov.

I paragrafens 3 mom. ges statsrådet ett myndigande att utfärda närmare bestämmelser om deltagande i studentexamen, prov och omtagning av dem, bedömning och genomförande av examen i övrigt. Enligt 4 mom. ger studentexamen allmän behörighet för fortsatta studier vid högskola.

Enligt 18 b § 1 mom. tillsätter undervisningsministeriet för tre år i sänder en studentexamensnämnd med uppgift att leda, ordna och genomföra studentexamen. Närmare bestämmelser om nämnden och dess uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet. Studentexamensnämnden meddelar enligt paragrafens 2 mom. föreskrifter om provens innehåll samt om hur proven skall ordnas och bedömas.

Övriga bestämmelser om studentexamen ingår i studentexamensförordningen (1000/1994). I förordningen föreskrivs om hur examen ordnas, när en studerande som genomgår gymnasiets lärokurs har förutsättning att delta i examen och i prov, om prov med två olika svårighetsgrader i vissa ämnen och om att examen förutsätter ett prov på den mer krävande nivån, om anmälan till examen och prov, om antalet examenstillfällen som får användas för att ta examen, om omtagning av godkända och underkända prov och komplettering av examen, om betyg, kontrollbedömning, följder av svikligt förfarande, ändringssökande och besvärshänsyn samt andra frågor som ansluter sig till examen och hur den genomförs.

Examensspråken är finska och svenska samt enligt vad undervisningsministeriet beslutar något annat språk. Provet i modersmålet ordnas på finska, svenska och samiska i modersmål och litteratur. En examinand vars modersmål är något annat än ett av de nämnda språken kan avlägga ett annat prov i finska eller svenska.

Studentexamen skall avläggas under högst tre på varandra följande examenstillfällen. Ett obligatoriskt prov som har underkänts kan tas om två gånger och avläggas i samband med tre på examenstillfället omedelbart följande studentexamina utan hinder av att examen skall avläggas under tre på varandra följande examenstillfällen. Ett godkänt prov får tas om en gång, ett godkänt realprov dock två gånger.

En examinand som börjat genomföra examen och som på grund av heltidsstudier utomlands eller av därmed jämförbar orsak har gått miste om två examenstillfällen, kan fortsätta genomföra examen under de två närmaste på varandra följande examenstillfallen. Examinanden behåller på motsvarande sätt rätten att ta om ett underkänt prov.

Studentexamensnämnden kan av synnerligen vägande skäl besluta att en examinand som ännu inte har slutfört studentexamen kan börja ta hela examen från början. En examen kan senare kompletteras.

Anmälan till studentexamen och de prov som hör till den skall lämnas till rektorn för gymnasiet inom den tid som nämnden har

fastställt. Innan rektorn godkänner anmälan skall han eller hon kontrollera om examinanden uppfyller de uppställda villkoren för deltagande i examen och i de prov som ingår i den. Deltagande i provet i ett ämne förutsätter att examinanden har studerat gymnasiets obligatoriska kurser. Deltagande i realprovet förutsätter att de obligatoriska kurserna i minst två ämnen som hör till provet har genomförts. En studerande som annars kan anses ha tillräckliga förutsättningar att klara provet kan genom beslut av rektor delta i provet.

I matematik, det andra inhemska språket och främmande språk kan prov med två olika svårighetsgrader ordnas. Examinanden får välja på vilken nivå han eller hon deltar i proven, men det mer krävande provet skall avläggas i åtminstone ett obligatoriskt läroämne i studentexamen. Provet i det andra inhemska språket kan utgöras av provet i modersmålet i detta språk.

Enligt 14 § i studentexamensförordningen kan studentexamensnämnden bestämma att proven för en examinand ordnas på ett avvikande sätt, om examinanden har ett handikapp eller läs- eller skrivsvårigheter.

Enligt förordningens 18 § granskas proven och bedöms preliminärt av läraren i ämnet i den läroanstalt som ger gymnasieutbildning och slutligt av studentexamensnämnden. I förordningens 19 § 1 mom. bestäms om de vitsord som ges för proven och de poängtal som motsvarar dem. Enligt 2 mom. kan nämnden besluta när det utöver vitsorden skall ges en mer detaljerad bedömning i ett prov. Om examinandens modersmål är något annat språk än det på vilket han eller hon avlägger examen kan nämnden enligt 3 mom. beakta detta vid bedömningen. Om examinandens prestation i ett prov har försämrats av något annat synnerligen vägande skäl, kan nämnden enligt 4 mom. beakta detta vid bedömningen. Med stöd av 3 och 4 mom. kan nämnden när det gäller ett ursprungligt vitsord också fatta enskilda beslut som gäller bedömningen av en enskild examinandens prestationer i ett prov, då en motivering har framförts till nämnden i efterhand.

En examinand som gör sig skyldig till svikligt förfarande eller försök till fusk eller medverkar vid detta eller annars grovt bryter mot ordningen har förverkat sin rätt att delta i

proven i den pågående examen. De prov som examinanden har anmält sig till under denna examen betraktas som underkända. Om handlingen kan anses vara planerad eller på annat sätt försvarande kan rektor bestämma att examinanden även förlorar rätten att delta i proven under den examen som följer näst på ifrågavarande examen.

Innan en påföljd bestäms skall examinanden underrättas om den handling han misstänks ha begått, examinandens höras i närvaro av vittne samt annan nödvändig utredning skaffas. Rektor har rätt att vid behov få handräckning av myndigheter för att utreda frågan. På basis av utredningen skall rektor efter att noga ha övervägt alla framkomna omständigheter besluta om examinandens har gjort sig skyldig till handlingen och om handlingen bör anses planerad eller på annat sätt försvarande samt besluta om påföljd.

Studentexamensbetyg utfärdas för en examinand som har blivit godkänd i de obligatoriska proven i studentexamen och som får gymnasiets avgångsbetyg eller ett betyg över avlagd yrkesinriktad examen samt för en examinand som har deltagit i examen med stöd av 8 § 1 mom. i förordningen och blivit godkänd i de obligatoriska proven i examen. I fråga om möjligheten att avlägga studentexamen på annat sätt än genom att genomgå gymnasiets lärokurs bestäms i 18 a § i gymnasielagen. En person kan delta i studentexamen och de prov som hör till denna om personen har fullgjort 1) gymnasiets lärokurs eller motsvarande lärokurs i ett utländskt gymnasium, 2) en yrkesinriktad examen omfattande minst två och ett halvt år eller en minst tvåårig grundläggande yrkesutbildning eller en examen eller studier som bygger på en motsvarande tidigare lärokurs samt de tilläggsstudier som studentexamensnämnden bestämmer. En studerande som håller på att genomföra en sådan yrkesinriktad examen som avses i punkt 2 ovan, kan delta i studentexamen medan han eller hon ännu är studerande i en utbildning som leder till examen i fråga.

Om ändringssökande föreskrivs i förordningens 25 §. Ändring i studentexamensnämndens beslut får inte sökas genom besvär. Ett undantag är personalärenden. Om dessa gäller vad som föreskrivs i statstjänstemannalagen (750/1994). I fråga om beslut

av nämnden som gäller bedömning av prov får kontrollbedömning sökas hos nämnden. Ansökan skall lämnas till gymnasiet rektor inom 14 dagar från den tidpunkt examinandens personligen har haft möjlighet att få kännedom om resultatet av bedömningen.

Ändring i ett beslut genom vilket rektor har ansett att examinandens har gjort sig skyldig till svikligt förfarande eller annat grovt brott mot ordningen får sökas genom besvär hos länsrätten. Ändring i ett beslut genom vilket rektor har förvägrat examinandens rätt att delta i de prov som hör till studentexamen får sökas genom besvär hos länsstyrelsen. Ändring skall sökas inom 14 dagar efter det att examinandens fått del av beslutet. I fråga om sökande av ändring gäller i övrigt vad som stadgas i lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (154/1950). Länsrätten och länsstyrelsen skall underrätta nämnden om sitt beslut. Ändring i länsrättens och länsstyrelsens beslut får inte sökas genom besvär. Enligt 24 § 3 mom. i lagen om förvaltningsdomstolar (430/1999) gäller vad som i någon annan lag eller förordning bestäms om länsrätt förvaltningsdomstolarna. Enligt 82 § 2 mom. i förvaltningsprocesslagen (586/1996) innebär en sådan hänvisning till lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden som finns i någon annan lag eller förordning en hänvisning till förvaltningsprocesslagen.

Enligt 11 § 2 mom. i studentexamensförordningen, sådant det lydde i förordning 733/2002, gällde att om examinandens innan gymnasiestudierna inleddes hade studerat utomlands och med stöd av 13 § i gymnasielagen hade befriats från studierna i det andra inhemska språket, så skulle examinandens i stället för provet i det andra inhemska språket avlägga provet i ett annat språk, matematik eller realämnena. Samma gällde en examinand som inte studerade det andra inhemska språket som obligatoriskt ämne enligt gymnasiet läroplan. Enligt samma moment kunde rektor ge en examinand som hade befriats från studierna i det andra inhemska språket rätt att ersätta provet i det andra inhemska språket med något av de ovannämnda proven, om det fanns något synnerligen vägande skäl som anslöt sig till examinandens språkliga eller kulturella ursprung och uppväxtmiljö. Dessa bestämmelser hade betydelse då studentexamen inte

kunde avläggas utan provet i det andra inhemska språket.

För närvarande kan studentexamen avläggas utan provet i det andra inhemska språket, om examinandens utöver provet i modersmålet avlägger provet i ett främmande språk, i matematik och i realämnena. I gymnasierna finns fortfarande studerande som har inlett sina gymnasiestudier under antagande att de i stället för provet i det andra inhemska språket kan avlägga ett provet i ett främmande språk. På grund av det här fogades det, när studentexamensförordningen ändrades i samband med ändringen av examensstrukturen, till ikraftträdandebestämmelsen i statsrådets förordning om ändring av studentexamensförordningen (795/2004) ett moment enligt vilket förordningens 11 § 2 mom. för dessa studerandes vidkommande tillämpas i ovan relaterade ordalydelse till utgången av 2007.

Bestämmelser om de avgifter som tas ut för deltagande i studentexamen och de prov som hör till den finns i undervisningsministeriets förordning om studentexamensnämndens avgiftsbelagda prestationer (438/2001). Den fasta grundavgiften per examinand för deltagande i examen är 20 euro och den betalas för varje examenstillfälle. Den fasta deltagaravgiften för varje enskilt prov är 21 euro.

För kontrollbedömning av ett prov tas 50 euro ut i avgift. Avgiften återbetalas om kontrollbedömningen leder till höjt vitsord.

Enligt 22 § 2 mom. i studentexamensförordningen medför avläggande av International Baccalaureate-examen, Reifeprüfung-examen samt europeisk studentexamen vid Europaskolorna samma rättigheter som avläggande av examen enligt studentexamensförordningen. Behörigheten för studier som leder till högskoleexamina i fråga om de studerande som avlagt dessa examina beaktades när universitetslagen år 2004 kompletterades med bestämmelser om behörigheten för studier som leder till högskoleexamina.

Antalet examinander som godkändes i studentexamen 2004 var vid examenstillfallet på våren 3 040 och vid examenstillfallet på hösten 3 580.

Studentexamensnämnden fattade år 2004 beslut som gällde enskilda examinander som följer:

Nämnden behandlade 340 ansökningar där examinanden anhöll om annullering av anmälan. Nämnden annullerade anmälan i fråga om 302 ansökningar. Nämnden beviljade 38 examinander tillstånd att lämna in försenad anmälan till ett prov och avslog 19 sådana ansökningar. I 72 fall ändrade nämnden på ansökan felaktiga uppgifter i en anmälan och i 18 fall avslogs ansökan om ändring. Nämnden biföll 44 ansökningar om att få börja genomföra examen från början när hela examen inte var genomförd och lämnade ett (1) avslagsbeslut. Nämnden fattade 253 beslut om specialarrangemang i fråga om examinander med handikapp och 280 beslut om specialarrangemang i fråga om examinander med läs- och skrivsvårigheter. Beslut om befrielse från hörförståelseprov fattades i 25 fall.

Nämnden behandlade 23 ansökningar gällande beslut om tilläggsstudier för examen i fråga om examinander som önskade delta i examen med en kortare yrkesutbildning än två och ett halvt år som grund. Med anledning av dessa ansökningar gavs två avslagsbeslut, men i de övriga fallen bestämdes om kompletterande studier för examen. Nämnden fattade tio beslut med anledning av ansökningar om förlängd tid för genomförande av examen.

Nämnden behandlade sammanlagt inemot 2 500 ansökningar om att någon omständighet skulle beaktas i bedömningen. Sammanlagt 1 782 av dessa ansökningar gällde läs- och skrivsvårigheter (490 bifallsbeslut), 1 318 sjukdom, handikapp eller olägenhet som tillfälligt inverkade på examinandens livssituation, 553 främmande språk som modersmål (112 bifallsbeslut) och 215 störningar i hörförståelseprovet.

Av nämnden begärdes kontrollbedömning med anledning av 250 prov.

2. Målsättning

Studentexamen avläggs i en läroinrättning som ordnar gymnasieutbildning. Verkställigheten av examen sköts av studentexamensnämnden. Examen kan avläggas också utan att lärokurserna i de läroämnen som hör till gymnasieutbildningen genomförs.

Det föreslås att det stiftas en lag om anordnandet av examen. De grundläggande be-

stämmelserna om examens mål och struktur står kvar i gymnasielagen, liksom bestämmelserna om rätten att avlägga examen för andra än de studerande som genomgår gymnasiets lärokurs och bestämmelserna om studentexamensnämnden i fråga om tillsättning, mandatperiod och huvudsakliga uppgifter samt om bemyndigandet för nämnden att utfärda bestämmelser om innehållet i proven, provarrangemangen och bedömningen av proven.

Syftet är att få lagstiftningen om studentexamen på den författningsnivå som grundlagen anger. Den nya lagen föreslås innehålla bestämmelser om anordnandet av studentexamen, avläggande av studentexamen och om examens- och provdeltagarnas rättsliga ställning och rättssäkerhet. Propositionen innebär inga reformer av själva examen eller avläggandet av examen.

3. Propositionens konsekvenser

Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden om två regeringspropositioner om ändringar av gymnasielagen (GrUL 58/2001 rd och GrUL 12/2004) fäst uppmärksamhet vid att nästan hela regelverket om studentexamen ingår i författningar på lägre nivå än lag. Enligt utlåtandena innehåller studentexamensförordningen också bestämmelser om sådana för de studerandes rättsliga ställning och rättssäkerhet viktiga frågor som enligt grundlagen bör regleras i lag. Till exempel kan det i förordningen föreskrivna förbudet att söka ändring på grund av 21 § 1 mom. och 107 § i grundlagen inte tillämpas när studentexamensnämndens beslut gäller en studerandes rättigheter eller skyldigheter.

I den lag som föreslås i propositionen föreskrivs om anordnande av examen och omständigheter som är viktiga med tanke på examinandens rättsliga ställning och rättssäkerhet.

När studentexamensnämnden ger anvisningar om sökande av ändring i sådana beslut av nämnden som gäller t.ex. bestämmande av tilläggsstudier, annullering av anmälan eller rätt att börja genomföra examen från början, är det möjligt att nämndens beslut överklagas. Antalet besvär kommer högst sannolikt att vara så litet att det saknar betydelse för

antalet besvär hos Helsingfors förvaltningsrätt eller högsta förvaltningsdomstolen.

Den föreslagna lagen om anordnande av studentexamen medför inga ändringar i den praxis som iakttagits vid avläggande av examen. Lagen ger inte heller upphov till extra kostnader.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid undervisningsministeriet i samråd med studentexamensnämnden. Utlåtande har därtill lämnats av Utbildningsstyrelsen, Finlands kommunförbund, Finlands Rektorer r.f., Undervisningssektorns Fackorganisation rf, Finlands Gymnasistförbund rf och Finlands yrkesstuderandes centralförbund SAKKI rf.

De som yttrat sig understöder att det stiftas en lag om frågor som gäller studentexamen. Utgående från remissinstansernas förslag har fler frågor överförts från förordningsnivå till lagförslaget.

Undervisningssektorns Fackorganisation och Finlands Gymnasistförbund anser att det vore bättre att föreskriva om anordnandet av studentexamen i gymnasielagen, som inne-

håller vissa bestämmelser om examen. Att införa en sådan mängd nya bestämmelser som lagförslaget omfattar i den gällande gymnasielagen går dock inte smidigt.

Bägge organisationerna anser det problematiskt att gymnasiets obligatoriska kurser nämns i lagen, eftersom det i fråga om dessa kurser inte föreskrivs i lag utan i förordning av statsrådet. I gymnasielagens 7 § anges de läroämnena och ämnesgrupper som ingår i gymnasiets lärokurs. Enligt paragrafen kan lärokurser av olika omfattning ingå i studierna enligt vad som föreskrivs med stöd av lagens 10 §. I 7 § i gymnasielagen föreskrivs i fråga om sådana yrkesinriktade studier och andra studier förenliga med gymnasiets uppgift som eventuellt ingår i lärokursen, att de är delvis eller helt frivilliga eller valfria. Av dessa bestämmelser kan man sluta sig till att gymnasiets lärokurs omfattar obligatoriska studier, och det kan betraktas som möjligt att nämna de obligatoriska kurserna i en lag om anordnande av studentexamen. Utan att nämna gymnasiets obligatoriska kurser skulle det vara svårt att bestämma förutsättningarna för att delta i proven i studentexamen.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1 §. Studentexamen och obligatoriska prov.

Enligt 1 § i den föreslagna lagen deltar en studerande som genomgår gymnasiets lärokurs i studentexamen för att avlägga examen. Ordalydelsen är densamma som i gällande studentexamensförordning (nedan förordningen). Avsikten är att gymnasieutbildningen avslutas med studentexamen. Bestämmelser om rätten för andra än gymnasiestuderande att avlägga examen ingår i gymnasielagen.

Proven skall vara skriftliga. Muntliga uppgifter skall kunna ingå i proven. Examen avläggs på finska eller svenska. Undervisningsministeriets möjlighet att bestämma om avläggande av examen på ett annat språk slopas.

Enligt 3 mom. skall de obligatoriska proven i examen vara provet i modersmålet och de prov som examinanden väljer som obligatoriska av den grupp av prov som avses i 18 § 2 mom. i gymnasielagen. Examensstrukturen framgår av nämnda bestämmelse i gymnasielagen, men de obligatoriska proven måste definieras för formuleringen av vissa bestämmelser.

2 §. Prov i modersmålet, prov med två olika svårighetsgrader och prov i främmande språk. I modersmålet ordnas enligt 2 § 1 mom. i lagförslaget prov i finska, svenska och samiska. I momentet bestäms också att det i finska och svenska utöver de prov som är avsedda för personer med finska eller svenska som modersmål kan ordnas sådana prov som bygger på lärokursen i modersmålet med finska eller svenska som andra språk. Detta motsvarar nuläget.

Enligt paragrafens 2 mom. ordnas prov med två olika svårighetsgrader i matematik och det andra inhemska språket. I främmande språk skall man kunna ordna prov med två olika svårighetsgrader. Studentexamensnämnden skall besluta i vilka främmande språk prov ordnas och i vilka språk prov med två olika svårighetsgrader ordnas. Motsvarande bestämmelser ingår för närvarande i förordningens 12 §. Eftersom avlagd examen kräver att minst ett prov i ett obligatoriskt ämne i examen har avlagts på den mer krä-

vande nivån, är det tillbörligt att bestämmelser om anordnandet av sådana prov finns i lag.

De främmande språk som läses i gymnasiet uppvisar stor variation i betydelse och antalet studerande. Det är därför motiverat att studentexamensnämnden beslutar om anordnandet av proven i dessa språk och proven med olika svårighetsgrad.

3 §. Anordnande av prov. Enligt paragrafens 1 mom. ordnas proven i studentexamen samtidigt i hela landet två gånger per år i läroinrättningar som ger gymnasieutbildning. Motsvarande bestämmelse finns i gällande förordning. I 2 mom. föreslås bli bestämt att ansvaret för anordnandet av examen och prov i läroinrättningen vilar på rektorn, som enligt 30 § 1 mom. i gymnasielagen svarar för gymnasiets verksamhet. I studentexamensförordningen ingår inte motsvarande bestämmelse, men i praktiken är gymnasiet rektor dock ansvarig för anordnandet av examen och de olika proven.

4 §. Förutsättningar att delta i prov. Lagens 4 § föreslås innehålla bestämmelser om förutsättningar för att få delta i prov. Den som genomgår gymnasiets lärokurs skall innan han eller hon deltar i ett prov ha läst de obligatoriska kurserna enligt den timfördelning som avses i 10 § i gymnasielagen i det ämne som provet gäller. För att få delta i provet i ett realämne i vilket obligatoriska kurser saknas, krävs två gymnasiekurser i detta ämne. Enligt timfördelningen i undervisningen för vuxna är psykologi ett sådant ämne. Om provet i ett främmande språk bygger på en lärokurs som saknar obligatoriska kurser kan den som genomgår gymnasiets lärokurs delta i provet efter att ha läst tre gymnasiekurser. Bestämmelserna motsvarar gällande bestämmelser och studentexamensnämndens föreskrifter.

Den som genomgår gymnasiet lärokurs och inte har läst de ovan avsedda lärokurserna, men som annars kan anses ha tillräckliga förutsättningar att klara provet kan genom beslut av rektorn delta i provet. Detta kan komma i fråga t.ex. när en person har lärt sig ett språk utomlands eller haft en långvarig sjukdom som gjort det omöjligt att läsa de er-

forderliga kurserna.

De som deltar i examen och i de prov som hör till den kallas i lagen examinander.

5 §. Anmälan till prov. För att de prov som hör till studentexamen skall kunna ordnas måste examinanderna i varje prov i alla läroinrättningar vara kända i god tid. Bestämmelser om anmälan föreslås ingå i 5 §. För varje examenstillfälle och prov skall en skriftlig anmälan lämnas till gymnasiet rektor senast den dag som studentexamensnämnden fastställer. Om examen delas upp på minst två examenstillfällen, föreslås valet av ett prov som obligatoriskt eller extra prov och av provets svårighetsgrad vara bindande också för senare examenstillfällen. Särskilda bestämmelser föreslås om möjligheten att ändra svårighetsgraden sedan ett obligatoriskt prov underkänts.

Eftersom anmälan till proven ofta sker långt före den sista anmälningsdagen, föreslås lagen innehålla en uttrycklig bestämmelse om att en anmälan som har godkänts av rektorn kan återtas skriftligen senast den sista anmälningsdagen.

Studentexamensnämnden skall av synnerligen vägande skäl kunna godta en anmälan som skett efter utsatt tid. Orsaken kan t.ex. vara att tidsfristen för en examinand att avlägga examen håller på att löpa ut och anmälan till de resterande proven inte har gjorts i tid och gymnasiet rektor inte heller följt genomförandet av examen. Ett annat särskilt vägande skäl att godkänna en försenad anmälan kan vara examinandens sjukdom eller annan exceptionell livssituation under anmälningsstiden.

Studentexamensnämnden skall enligt 3 mom. på ansökan och av synnerligen vägande skäl kunna annullera en bindande anmälan. Om anmälan till ett prov har annullerats, skall provet inte räknas som ett provtillfälle i ämnet i fråga. Om anmälan till alla prov den första gången examinanden haft för avsikt att delta i examen annulleras, har han eller hon efter detta fortfarande tre examenstillfällen till förfogande. En annullering inverkar på samma sätt som för närvarande.

I 3 mom. föreslås dessutom att nämnden på ansökan skall kunna godkänna en ändring av de uppgifter som ingår i en anmälan, om det bevisligen skett något fel vid anmälan. Uppgifter som kan ändras är, huruvida den som

deltar i examen genomgår gymnasiet lärokurs eller genomför eller har genomfört en yrkesinriktad examen, läroämnet i vilket provet som examinanden deltar i gäller, provets svårighetsgrad och huruvida provet avläggs som obligatoriskt eller extra i examen. Arrangemangen för ett riksomfattande prov av denna omfattning kräver att dessa uppgifter är riktiga.

6 §. Avläggande av studentexamen. I paragrafens 1 mom. föreskrivs att det i studentexamen får ingå endast ett prov i samma ämne. Provet i modersmålet kan enligt förslaget vara ett prov som bygger på lärokursen i finska eller svenska som andra språk, om examinandens eget modersmål inte är finska, svenska eller samiska. I stället för det prov som bygger på lärokursen i svenska eller finska kan provet i det andra inhemska språket utgöras av provet i modersmålet för svensk- eller finskspråkiga examinander.

Minst ett av de obligatoriska proven skall vara ett sådant mer krävande prov som avses i 2 § 1 mom. eller provet i modersmålet avlagt som provet i det andra inhemska språket. Genom förordning av statsrådet skall bestämmas om möjligheten att ändra svårighetsgrad på provet när ett obligatoriskt prov har blivit underkänt.

Studentexamen har avlagts när examinanden har blivit godkänd i de obligatoriska proven. Examen har avlagts utan hinder av underkänt vitsord i ett obligatoriskt prov, om vitsordet enligt de grunder som studentexamensnämnden har fastställt inte hindrar att examensbetyg utfärdas och examinanden inte skriftligen har förbjudit att ett underkänt vitsord antecknas i betyget. Vad som bestäms om att examen har avlagts utan hinder av underkänt vitsord tillämpas inte på examen om ett prov betraktas som avbrutet och underkänt eller underkäns på grund av svikligt förfarande eller brott mot ordningen. Systemet med vars hjälp det är möjligt att kompensera en underkänd provprestation med poäng som erhållits i andra prov gäller bara ett prov som har underkänts på grund av prestationens nivå. Bestämmelser om avbrytande av prov och följderna av svikligt förfarande föreslås ingå i 10 och 11 §.

De föreslagna bestämmelserna motsvarar gällande bestämmelser och föreskrifter.

7 §. Tid inom vilken studentexamen skall

avläggas. Enligt 7 § i lagförslaget skall examen liksom för närvarande genomföras under högst tre på varandra följande examensstillfällen. Statsrådet ges ett bemyndigande att föreskriva om möjligheten att genomföra examen under en längre tid när ett obligatoriskt prov i examen underkänns eller genomförandet av examen avbryts. Bestämmelser om dessa frågor ingår i studentexamensförordningens 16 §. Genomförandet av examen kan avbrytas t.ex. på grund av heltidsstudier utomlands.

Ett obligatoriskt prov som har underkänts enligt 16 § i förordningen kan tas om två gånger och avläggas under tre på examensstillfället omedelbart följande examenstillfällen utan hinder av att examen enligt huvudregeln skall avläggas under tre på varandra följande examenstillfällen. Enligt 4 mom. i samma paragraf kan en examinand som har börjat genomföra studentexamen och som på grund av heltidsstudier utomlands eller av därmed jämförbar orsak har gått miste om två examenstillfällen fortsätta genomförandet av examen under de två närmaste på varandra följande examenstillfällena. Examinanden behåller då på motsvarande sätt rätten att ta om ett underkänt prov.

Avsikten är att det genom förordning av statsrådet skall föreskrivas på motsvarande sätt om omtagning av ett underkänt prov och om möjligheten att genomföra examen under en längre tid, om genomförandet har avbrutits.

Enligt förslaget skall det i paragrafen uttryckligen föreskrivas att avlagda prov inte utgör en studentexamen och att proven kan inte ingå i examen, om den som deltar i examen inte har avlagt examen under tre på varandra följande examenstillfällen eller inom den föreskrivna längre tiden i sådana situationer som anges i förordningen. Det föreslås också bestämmelser om att examen i dessa situationer kan börja genomföras från början.

Studentexamensnämnden skall av synnerligen vägande skäl kunna besluta att en examinand som ännu inte har slutfört studentexamen kan börja ta hela examen från början.

De föreslagna bestämmelserna motsvarar bestämmelser i förordningen och iakttagen praxis.

8 §. Bedömning av provprestationer. Para-

grafen föreslås innehålla motsvarande bestämmelser om bedömningen som finns i den gällande förordningen. Provp prestationerna bedöms preliminärt av gymnasiet lärare i ämnet och slutligt av studentexamensnämnden. Om gymnasiet lärare är jävigt att bedöma ett prov eller om examinanden avlägger ett prov i ett läroämne som gymnasiet i fråga inte ger undervisning i, görs ingen preliminär bedömning. Bestämmelser om vitsorden utfärdas genom förordning av statsrådet. Enligt beslut av studentexamensnämnden kan också en mer detaljerad bedömning ges i ett prov.

Paragrafen föreslås också innehålla bestämmelser om studentexamensnämndens möjligheter i bedömningen att beakta om examinandens modersmål är något annat språk än det på vilket han eller hon har avlagt examen eller ett enskilt prov eller provet i modersmålet och om prestationen har försämrats av något annat synnerligen vägande skäl. Med stöd av bestämmelsen skall det vara möjligt att ta hänsyn till läs- och skrivsvårigheter, sjukdom, handikapp eller olägenhet som tillfälligt inverkat på examinandens livssituation, främmande språk som modersmål och störningar i hörförståelseprovet eller någon annan omständighet som försvarat möjligheten att avlägga provet.

De föreslagna bestämmelserna om bedömningen motsvarar gällande bestämmelser och föreskrifter.

Bedömningen av provprestationerna i studentexamen kräver särskild förtrogenhet med ämnets innehåll och sakkunnighet i bedömning av provprestationer. Om den bedömning som gjorts av studentexamensnämndens censor avviker väsentligt från lärarens preliminära bedömning, anlitar nämnden en andra och rentav en tredje censor för att säkra examinandens rättssäkerhet. Nämnden ser till censorernas verksamhet.

9 §. Komplettering av examen och avläggande av enskilda prov. Enligt paragrafen får den som har avlagt studentexamen komplettera examen med prov i ämnen som inte ingår i examen och med prov på en annan nivå än de prov i samma ämnen som ingår i examen. En person som inte har avlagt studentexamen skall få avlägga prov som hör till studentexamen som enskilda prov. Möjligheten att komplettera examen och att avlägga enskilda prov kvarstår som för närvarande. I

fråga om omtagning av prov bestäms genom förordning av statsrådet med stöd av 18 § i gymnasielagen.

10 §. Avbrutet prov. Enligt 10 § skall ett prov betraktas som avbrutet och underkänt, om den som har anmält sig till provet uteblir från provet eller inte lämnar in en provprestation för bedömning. Även enligt gällande bestämmelser betraktas ett prov i dessa fall som underkänt. På ett sådant prov tillämpas inte s.k. kompensation, som innebär att ett underkänt vitsord ersätts med poäng som erhållits i ett annat prov. Därmed utgör ett avbrutet prov som är obligatoriskt inget hinder för att examen genomförs under detta examenstillfälle, om det inte är frågan om omtagning av ett prov som godkänts vid ett tidigare tillfälle. Uttryckliga bestämmelser om detta föreslås ingå i 6 § 4 mom. En examinand som t.ex. lämnar in ett papper som är försett bara med examinandens namn men i övrigt är tomt eller har strukit över hela sitt alster, anses inte ha lämnat in provprestationen för bedömning.

11 §. Påföljder för svikligt förfarande och brott mot ordning. Paragrafen föreslås innehålla bestämmelser om följder av svikligt förfarande och brott mot ordningen. En examinand som gör sig skyldig till svikligt förfarande eller försök till fusk eller medverkar vid detta eller annars grovt bryter mot ordningen förverkar sin rätt att delta i proven vid examenstillfället i fråga. Alla prov som examinanden har anmält sig till vid samma examenstillfälle skall betraktas som underkända.

De föreslagna påföljderna för svikligt förfarande och brott mot ordningen är desamma som enligt gällande bestämmelser. Enligt förslaget kan påföljden inte längre vara att examinanden förlorar rätten att delta i proven under den examen som följer näst på ifrågasvarande examen.

Beslut i ett ärende som gäller svikligt förfarande eller brott mot ordningen fattas av gymnasiets rektor liksom för närvarande. Innan en påföljd bestäms skall examinanden underrättas om den handling han eller hon misstänks för, examinanden höras i närvaro av vittne och annan nödvändig utredning om saken skaffas. Beslutet skall bevisligen ges den berörda examinanden för kännedom. Rektorn skall ha rätt att få handräckning av polismyndigheterna för att utreda saken. De

föreslagna bestämmelserna motsvarar gällande bestämmelser. Ett prov som underkänts till följd av svikligt förfarande eller brott mot ordningen under examen kan inte kompenseras med poäng i andra provprestationer.

12 §. Examensbetyg och betyg över prov. Bestämmelser om förutsättningarna för att studentexamensbetyg skall utfärdas föreslås ingå i lagens 12 §. De som har deltagit i studentexamen medan de genomgår gymnasiets lärokurs eller studerar för en yrkesinriktad grundexamen skall ges studentexamensbetyg under förutsättning att de får gymnasiets avgångsbetyg eller ett betyg över yrkesinriktad grundexamen. Samma gäller för närvarande enligt förordningen. Genom förordning av statsrådet skall föreskrivas vilka vitsord som antecknas i studentexamensbetyget, hur examensbetyget dateras och om andra betyg som ges över prov som hör till studentexamen.

Bestämmelser om dateringen av examensbetyget avses bli utfärdade genom förordning av statsrådet på motsvarande sätt som för närvarande. Studentexamensbetyget dateras enligt det examenstillfälle inom vilket examinanden har blivit godkänd i de obligatoriska proven i examen, eller enligt det examenstillfälle inom vilket det enligt de grunder som studentexamensnämnden fastställer konstateras att en underkänd prestation inte hindrar att betyg utfärdas. Efter att betyget har daterats är det inte möjligt att införa nya vitsord. De andra betyg enligt förslaget som ges över prov som hör till studentexamen är t.ex. betyg över komplettering av examen och över enskilda prov.

Som ett villkor för att betyg skall utfärdas bestäms i paragrafen att de föreskriva avgifterna för examenstillfällen och deltagande i prov skall vara betalda.

13 §. Sökande av ändring i beslut av studentexamensnämnden. De beslut som nämnden fattar om en individs rättigheter skall enligt 21 § i grundlagen kunna föras till domstol eller något annat oavhängigt rättsskipningsorgan. Bestämmelser om överklagande av studentexamensnämndens beslut föreslås ingå i lagen 13 §. Nämndens verksamhetsområde är hela landet. Enligt förslaget får beslut av studentexamensnämnden överklagas genom besvär hos Helsingfors förvaltningsdomstol så som föreskrivs i förvaltningspro-

cesslagen, om inte något annat bestäms i samma paragraf eller någon annanstans i lag.

Studentexamensnämnden fattar beslut som gäller befrielse från den del av ett prov som gäller hörförståelse, specialarrangemang på grund av examinandens sjukdom, handikapp, läs- och skrivsvårigheter eller annan jämförbar orsak, anmälan till prov och annullering av anmälan, genomförande av hela examen från början när examen inte slutförts samt längre tid än tre på varandra följande examenstillfällen för avläggande av examen.

I fråga om rätten att delta i studentexamen och de prov som ingår i den för andra än de som genomgår gymnasiet bestäms i 18 a § i gymnasielagen. Enligt bestämmelserna kan studentexamensnämnden bestämma kompletterande studier om examinandens yrkesutbildning är kortare än två och ett halv år.

Bedömningen av en provprestation som hör till studentexamen skall jämföras med bedömningen av en studieprestation. Bedömningen av studieprestationer vid universitet eller andra läroinrättningar får inte överklagas genom besvär, utan en bedömning granskas med hjälp av universitetets eller en annan läroinrättnings interna rättelsemedel. I den grundläggande utbildningen, gymnasiet och yrkesutbildningen är det i vissa situationer också möjligt att yrka rättelse hos länsstyrelsen. Enligt det föreslagna 13 § 2 mom. får ändring i ett sådant beslut av studentexamensnämnden genom vilket en provprestation har bedömts inte sökas genom besvär. Rättelsemedlet i fråga om bedömningen av ett prov som hör till examen skall alltså vara kontrollbedömning, varom anhållan görs hos nämnden. Inte heller resultatet av en kontrollbedömning får överklagas genom besvär. Ett förvaltningsrättsligt system för ändringssökande skulle inte förbättra rättssäkerheten för dem som deltar i proven i studentexamen.

De som avlägger studentexamen och övriga deltagare i proven skall tillstålla nämnden intyg över läs- och skrivsvårigheter och främmande språk som modersmål samt läkarutlåtanden och utredningar om sin livssituation till grund för att de framförda omständigheterna skall beaktas i bedömningen. Ett beslut om hur de omständigheter som sökanden har anfört inverkar på bedömningen fattas inte i

något skede fristående från bedömningen av provprestationen.

14 §. Kontrollbedömning. Kontrollbedömning med anledning av studentexamensnämndens bedömning av en provprestation får enligt paragrafen sökas hos nämnden. Ansökan kan göras av examinanden, vårdnadshavaren till en person som inte har fyllt 18 år eller den lärare som har bedömt provprestationen preliminärt. Ansökan om kontrollbedömning skall lämnas till gymnasiet rektor inom 14 dagar från den dag deltagaren i provet personligen har haft möjlighet att ta del av resultatet av bedömningen. Studentexamensnämnden skall utse censorerna som utför kontrollbedömningen. Ingen av censorerna får tidigare ha bedömt provprestationen i fråga. Censorerna skall vara minst två till antalet. En kontrollbedömning kan inte resultera i ett sämre vitsord än det ursprungliga och den kan inte ligga till grund för en sådan mer detaljerad bedömning än vitsordet som avses i 8 § 2 mom.

Bedömningen av provresultaten skall vara enhetlig i hela landet. Därför är det bra att samma nämnd beslutar om bedömningen och även om kontrollbedömningen av alla prov. Objektiviteten i kontrollbedömningen säkerställs genom att kontrollbedömningen utförs av bedömare som känner läroämnets innehåll och bedömningskriterierna för ämnet, och inte har bedömt provprestationen i egenskap av lärare i gymnasiet eller censor i nämnden.

Genom förordning av statsrådet skall föreskrivas om utfärdande av studentexamensbetyg och andra betyg som avses i 12 § 2 mom. när ansökan om kontrollbedömning av en prestation inlämnas samt om meddelande av resultatet av en kontrollbedömning. Avsikten är att bestämmelserna i förordningen skall motsvara nuvarande praxis att den som avlagt studentexamen eller ett prov och returnerat det ursprungliga betyget till nämnden ges examensbetyg eller annat betyg enligt resultatet av kontrollbedömningen, om kontrollbedömningen resulterar i en ändring. Resultatet av kontrollbedömningen skall meddelas examinanden och den som anhållit om kontrollbedömningen. Den senare kan t.ex. vara läraren som utfört den preliminära bedömningen av provet. Förvaltningsdomstolen eller högsta förvaltningsdomstolen skall när de bifaller besvär kunna besluta att examinanden

den får genomföra examen från början.

15 §. Sökande av ändring i beslut av rektor. Om rektorn förvägrar rätt att delta i studentexamen eller i ett prov som hör till examen eller i ett enskilt prov, får rättelse i beslutet yrkas skriftligen hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen så som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen.

Ett beslut av rektor om att påföra påföljd för svikligt förfarande eller brott mot ordningen får enligt förslaget överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Beslutet verkställs även om besvär har anförts, om inte besvärmyndigheten förbjuder verkställighet. Den som påförts en påföljd får inte delta i proven under samma examenstillfälle.

Besvärstiden hos förvaltningsdomstolen föreslås vara 14 dagar från delfäendet av beslutet. Om ändringssökande skall i övrigt gälla vad som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen.

Bestämmelserna om ändringssökande med anledning av förvägran av rätt att delta och om svikligt förfarande eller brott mot ordningen motsvarar gällande bestämmelser i förordningen.

På grund av sakens natur föreslås en bestämmelse om behandling i brådskande ordning. Det nya är, att när besvär med anledning av ett beslut som gäller svikligt förfarande eller brott mot ordningen bifalls leder det till annullering av anmälan och återbetalning av avgifterna för de prov som personen i fråga anmält sig till men inte deltagit i efter beslutet av rektorn. Besvärstiderna i fråga om fullföljd föreslås bli slopade.

16 §. Rätt att få uppgifter. I paragrafen föreslås bestämmelser om studentexamensnämndens rätt att utan avgift av dem som ordnar gymnasieutbildning få de uppgifter som behövs för att proven skall kunna ordnas och bedömas. Bestämmelsen finns för närvarande i förordningens 6 §.

17 §. Vissa examina som motsvarar studentexamen. Enligt paragrafen skall International Baccalaureate-examen, Reifeprüfung-examen samt europeisk studentexamen vid Europaskolorna ge samma rättigheter som en examen enligt 18 § i gymnasielagen. Bestämmelsen motsvarar 22 § 2 mom. i förordningen.

2. Närmare bestämmelser och föreskrifter

Enligt propositionen skall en betydande del av de frågor som för närvarande regleras i studentexamensförordningen föreskrivas i den föreslagna lagen om anordnande av studentexamen. Bestämmelser om vissa saker som hör till ordnandet av studentexamen avses därtill med stöd av den föreslagna lagen bli utfärdade genom en förordning av statsrådet. Genom förordningen av statsrådet kan utfärdas närmare bestämmelser om verkställigheten av den föreslagna lagen.

Med stöd av 18 § i gymnasielagen utfärdas genom förordning av statsrådet närmare bestämmelser om deltagande i studentexamen, prov och omtagning av dem, bedömning och anordnande av examen i övrigt samt med stöd av 18 b § i gymnasielagen om studentexamensnämnden och dess uppgifter.

Studentexamensnämnden reviderar vid behov sina föreskrifter och anvisningar enligt kraven i de nya bestämmelserna.

3. Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Grundlagsutskottet har redan tidigare tagit ställning till författningsnivån beträffande bestämmelserna om studentexamen, och regeringen ser det därför som önskvärt att grundlagsutskottets yttrande om propositionen inhämtas.

4. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2006. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Det första examenstillfället 2006 kan då förberedas enligt den nya lagstiftningen.

Det föreslås att studentexamensförordningen jämte ändringar upphävs genom denna lag. Den bestämmelse i 3 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen i statsrådets förordning av den 19 augusti 2004 om ändring av studentexamensförordningen, med stöd av vilken vissa examinander fram till utgången av 2007 i stället för provet i det andra inhemska språket kan avlägga provet i ett främmande

språk, föreslås bli intagen i ikraftträdelsebestämmelserna i lagen om anordnande av studentexamen. Bestämmelsen kompletteras samtidigt så att den gäller även en sådan studerande som i gymnasiet läser det andra inhemska språket som obligatoriskt ämne, men inte har inlett studierna i detta språk i den grundläggande utbildningen. Lärokursen i språket är då kortare än lärokursen i ett sådant B-språk som avses i statsrådets förordning om allmänna riksomfattande mål för gymnasieutbildningen och om timfördelningen i gymnasieundervisningen (955/2002), och bland proven i studentexamen finns inte motsvarande prov. Kompletteringen har betydelse för studerandena i gym-

nasiet Itä-Suomen suomalais-venäläinen lukio eftersom det andra inhemska språket är ett obligatoriskt läroämne i detta gymnasium men en del av studerandena inte har läst språket innan de inledde gymnasiestudierna.

I lagen föreslås bestämmelser om att vad som någon annanstans i lag bestäms om en studentexamen enligt studentexamensförordningen skall gälla en examen enligt 18 § i gymnasielagen och lagen om anordnande av studentexamen. Förordningen och examen nämns åtminstone i 18 a § i universitetslagen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om anordnande av studentexamen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Studentexamen och obligatoriska prov

En studerande som genomgår gymnasiet lärokurs deltar i studentexamen för att avlägga examen. I fråga om andra personers rätt att avlägga examen föreskrivs särskilt.

Studentexamen avläggs på finska eller svenska. Proven i studentexamen är skriftliga. Muntliga uppgifter kan ingå i proven.

De obligatoriska proven är provet i modersmålet och de prov som den som deltar i examen väljer som obligatoriska av den grupp av prov som avses i 18 § 2 mom. i gymnasielagen (629/1998).

2 §

Prov i modersmålet, prov med två olika svårighetsgrader och prov i främmande språk

Prov i finska, svenska och samiska ordnas som prov i modersmålet. I svenska och finska kan utöver de prov som är avsedda för examinanderna med finska eller svenska som modersmål ordnas prov som bygger på lärokursen i finska eller svenska som andra språk.

I matematik och det andra inhemska språket ordnas prov med två olika svårighetsgrader. I främmande språk kan prov med två olika svårighetsgrader ordnas.

Studentexamensnämnden, om vilken föreskrivs i 18 b § i gymnasielagen, beslutar i vilka främmande språk prov ordnas och i vilka språk prov med två olika svårighetsgrader ordnas.

3 §

Anordnande av prov

Proven i studentexamen ordnas samtidigt i hela landet två gånger per år i läroinrättningar som ger gymnasieutbildning.

Ansvarig för anordnandet av examen och proven i läroinrättningen är rektorn, som enligt 30 § 1 mom. i gymnasielagen svarar för gymnasiet verksamhet.

4 §

Förutsättningar att delta i prov

Deltagande i studentexamen förutsätter att den som genomgår gymnasiet lärokurs innan han eller hon deltar i ett prov som hör till examen har läst de obligatoriska kurserna enligt den timfördelning som avses i 10 § i gymnasielagen i det ämne som provet gäller. Den som genomgår gymnasiet lärokurs kan delta i ett prov i ett realämne i vilket obligatoriska kurser saknas, efter att ha studerat två gymnasiekurser i detta ämne. Om provet i ett främmande språk bygger på en lärokurs som inte innehåller obligatoriska kurser, kan den som genomgår gymnasiet lärokurs delta i provet efter att ha läst tre gymnasiekurser.

Den som genomgår gymnasiet lärokurs och som inte har läst de lärokurser som avses i 1 mom., men som annars kan anses ha tillräckliga förutsättningar att klara provet kan av särskilda skäl delta i det genom beslut av rektorn.

De som deltar i examen och i de prov som hör till den kallas i denna lag examinanderna.

5 §

Anmälan till prov

Examinanden skall för varje enskilt examenstillfälle och prov lämna en skriftlig anmälan till gymnasiets rektor senast den dag som studentexamensnämnden fastställer. I anmälan skall examinandens uppges provets svårighetsgrad och om provet avläggs som obligatoriskt eller som extra prov. Valet av provet som obligatoriskt eller extra prov är bindande för hela examen. Valet av provets svårighetsgrad är bindande för hela examen, om inte svårighetsgraden kan ändras av skäl som avses i 6 § 2 mom.

En anmälan som godkänts av rektorn kan återtas skriftligen senast den dag tidsfristen enligt 1 mom. löper ut. Studentexamensnämnden kan av synnerligen vägande skäl godta en anmälan som gjorts efter utsatt tid.

Studentexamensnämnden kan på ansökan och av synnerligen vägande skäl annullera en bindande anmälan till ett prov i examen eller till ett enskilt prov. Ett prov räknas inte som ett provtillfälle i ämnet i fråga, om anmälan till provet har annullerats. Om en anmälan annulleras och examinandens inte till någon del har deltagit i provet, tas ingen avgift ut för provet eller återbetalas avgiften på ansökan som gjorts inom den tid som examensnämnden bestämmer. Studentexamensnämnden kan på ansökan och av synnerligen vägande skäl också godkänna en ändring i de uppgifter som ingår i en anmälan, om det vid anmälan bevisligen skett något fel.

6 §

Avläggande av studentexamen

I studentexamen får endast ingå ett prov i samma ämne. Provet i modersmålet kan vara ett prov som bygger på lärokursen i finska eller svenska som andra språk, om examinandens eget modersmål inte är finska, svenska eller samiska. Provet i modersmålet för svensk- eller finskspråkiga examinand kan i detta språk i stället för det prov som bygger på lärokursen i svenska eller finska avläggas som provet i det andra inhemska språket.

Minst ett av de obligatoriska proven i examen skall vara ett sådant mer krävande prov

som avses i 2 § 2 mom. eller provet i modersmålet när det avlagts som provet i det andra inhemska språket. Genom förordning av statsrådet bestäms om möjligheten att ändra svårighetsgraden på något prov när ett obligatoriskt prov har blivit underkänt.

Studentexamen har avlagts när examinandens har blivit godkänd i de obligatoriska proven. Examen har avlagts utan hinder av underkänt vitsord i ett obligatoriskt prov, om vitsordet enligt de grunder som studentexamensnämnden har fastställt inte hindrar att examensbetyg utfärdas och examinandens inte skriftligen har förbjuditt att ett underkänt vitsord antecknas i betyget.

Vad som bestäms i 3 mom. om att examen har avlagts utan hinder av underkänt vitsord tillämpas inte på examen då ett prov betraktas som avbrutet och underkänt med stöd av 10 § eller underkänt med stöd av 11 §.

7 §

Tid inom vilken studentexamen skall avläggas

Studentexamen skall genomföras under högst tre på varandra följande examenstillfällen. Genom förordning av statsrådet föreskrivs om möjligheten att genomföra examen under en längre tid när ett obligatoriskt prov underkänts eller genomförandet av examen avbryts.

Om examinandens inte har avlagt examen inom tiden för de examenstillfällen som anges i 1 mom. eller inom en med stöd av 1 mom. föreskriven längre tid, utgör de avlagda proven inte en studentexamen och de kan inte heller ingå i en studentexamen. Examen kan då börja genomföras från början.

Studentexamensnämnden kan på ansökan och av synnerligen vägande skäl besluta att en examinand som genomfört en del av studentexamen kan börja genomföra examen från början.

8 §

Bedömning av provprestationer

Provprestationerna granskas och bedöms preliminärt av läraren i ämnet i den läroinrättning som ger gymnasieutbildningen och

slutligt av studentexamensnämnden. Om det i läroinrättningen inte finns någon lärare i ämnet som kan bedöma en prestation, görs ingen preliminär bedömning.

Bestämmelser om vitsorden för proven utfärdas genom förordning av statsrådet. I ett prov kan enligt studentexamensnämndens beslut också ges en mer detaljerad bedömning än vitsordet.

Om examinandens modersmål är något annat språk än det på vilket han eller hon avlägger examen eller ett enskilt prov, eller om examinandens modersmål är ett annat än det språk i vilket han eller hon avlägger provet i modersmålet, eller examinandens prestation i ett prov har försämrats av något annat synnerligen vägande skäl, kan studentexamensnämnden beakta detta vid bedömningen.

9 §

Komplettering av examen och avläggande av enskilda prov

Den som enligt 6 § 3 mom. har blivit godkänd i studentexamen får komplettera examen med prov i ämnen som inte ingår i den avlagda examen och med prov på en annan nivå än de prov i samma ämnen som ingår i den avlagda examen.

En person som inte har avlagt studentexamen får avlägga prov som hör till studentexamen som enskilda prov. Studentexamen kan inte utgöras av enskilda prov och sådana kan inte ingå i examen.

10 §

Avbrutet prov

Om den som har anmält sig till ett prov uteblir från provet eller inte lämnar in en provprestation för bedömning, betraktas provet som avbrutet och underkänt.

11 §

Påföljder för svikligt förfarande och brott mot ordning

En examinand som gör sig skyldig till svikligt förfarande eller försök till fusk eller medverkar vid detta eller annars grovt bryter

mot ordningen har förverkat sin rätt att delta i proven vid examenstillfället i fråga. De prov som examinanden har anmält sig till vid samma examenstillfälle betraktas som underkända.

Innan en påföljd enligt 1 mom. bestäms skall examinanden underrättas om den handling han eller hon misstänks för, examinanden höras i närvaro av vittne samt annan nödvändig utredning i ärendet skaffas. Beslutet skall bevisligen delges den berörda examinanden.

Ett beslut i ett ärende enligt 1 mom. fattas av gymnasietts rektor. Rektorn har rätt att få handräckning av polismyndigheterna för att utreda frågan.

12 §

Examensbetyg och betyg över prov

Studentexamensbetyg utfärdas för en examinand som har avlagt studentexamen på det sätt som föreskrivs i 6 och 7 § och som får gymnasietts avgångsbetyg eller ett betyg över avlagd yrkesinriktad grundexamen, samt för den som har deltagit i examen med stöd av 18 a § 1 mom. i gymnasielagen och avlagt examen på det sätt som föreskrivs i 6 och 7 §.

Genom förordning av statsrådet föreskrivs vilka vitsord som antecknas i studentexamensbetyget, hur examensbetyget dateras och om andra betyg som ges över prov som hör till studentexamen.

För att ett betyg enligt 1 och 2 mom. skall utfärdas krävs att de föreskrivna avgifterna för deltagande i examenstillfällena och prov har betalats.

13 §

Sökande av ändring i beslut av studentexamensnämnden

Ändring i beslut av studentexamensnämnden får sökas genom besvär hos Helsingfors förvaltningsdomstol så som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat föreskrivs nedan eller någon annanstans i lag.

Ändring i ett sådant beslut av studentexamensnämnden genom vilket en provpresta-

tion har bedömts får inte sökas genom besvär. Ändring i resultatet av en kontrollbedömning enligt 14 § får inte sökas genom besvär.

14 §

Kontrollbedömning

Kontrollbedömning med anledning av ett sådant beslut av studentexamensnämnden genom vilket en provprestation har bedömts får sökas hos nämnden. Ansökan kan göras av examinand, vårdnadshavaren till en examinand som inte har fyllt 18 år eller den lärare som har bedömt provprestationen preliminärt. En kontrollbedömning får inte leda till ett sämre vitsord än det ursprungliga och utgående från den ges inte en bedömning enligt 8 § 2 mom. som är sämre än den ursprungliga.

Ansökan om kontrollbedömning skall lämnas till gymnasiets rektor inom 14 dagar från den dag deltagaren i provet personligen har haft möjlighet att få kännedom om resultatet av bedömningen. Studentexamensnämnden utser de censorer som skall utföra kontrollbedömningen. Ingen av censorerna får tidigare ha bedömt provprestationen i fråga. Censorerna skall vara minst två till antalet.

Genom förordning av statsrådet föreskrivs om utfärdande av studentexamensbetyg och andra betyg som avses i 12 § 2 mom. när ansökan om kontrollbedömning av en prestation inlämnas samt om meddelande av resultatet av en kontrollbedömning.

15 §

Sökande av ändring i beslut av rektor

Rättelse i ett beslut genom vilket gymnasiets rektor i samband med en anmälan enligt 5 § 1 mom. har förvägrat rätt att delta i studentexamen eller i ett prov som hör till examen eller i ett enskilt prov, får yrkas skriftligen hos länsstyrelsen. Ändring i länsstyrelsens beslut i ett ärende enligt detta moment får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen så som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen.

Ändring i ett beslut genom vilket gymnasiets rektor har bestämt en påföljd enligt 11 § 1

mom. får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen. Beslutet verkställs trots att besvär anförts, om inte besvärmyndigheten förbjuder verkställigheten.

Besvär över ett beslut som avses i 1 och 2 mom. skall anföras inom 14 dagar från delfåendet av beslutet. I fråga om sökande av ändring gäller i övrigt vad som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen. Besvären skall behandlas skyndsamt.

Upphävs ett sådant beslut som avses i 2 mom., annulleras utan ansökan anmälan till de prov som personen i fråga inte deltagit i efter beslutet av rektor och avgifterna för proven återbetalas. Förvaltningsdomstolen eller högsta förvaltningsdomstolen kan när de bifaller besvär besluta att examinand får genomföra examen från början.

16 §

Rätt att få uppgifter

Studentexamensnämnden har rätt att utan avgift av dem som ordnar gymnasieutbildning få de uppgifter som behövs för att proven skall kunna ordnas och bedömas.

17 §

Vissa examina som till nivån motsvarar studentexamen

International Baccalaureate-examen, Reifeprüfung-examen samt europeisk studentexamen vid Europaskolorna ger samma rättigheter som en examen enligt 18 § i gymnasielagen och denna lag.

18 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

19 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 2006.

Genom denna lag upphävs studentexamensförordningen av den 21 november 1994 (1000/1994) jämte ändringar. Dock iakttas förordningens 11 § 2 mom., sådant det lydde i förordning 733/2002, till utgången av 2007 för de examinanders vidkommande vilka inte studerar det andra inhemska språket som inlett i den grundläggande utbildningen som obligatoriskt ämne enligt gymnasiets läroplan eller som före den 1 september 2004 har befriats från studierna i det andra inhemska språket i gymnasiet med stöd av 13 § 1 mom.

2 punkten i gymnasielagen. Prov som avlagts med stöd av detta moment kan tas om enligt bestämmelserna om omtagning av godkända och underkända prov.

Vad som någon annanstans i lag bestäms om en studentexamen enligt studentexamensförordningen gäller en studentexamen enligt 18 § i gymnasielagen och, när denna lag har trätt i kraft, enligt denna lag.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 15 april 2005

Republikens President

TARJA HALONEN

Undervisningsminister *Tuula Haatainen*